

## БІБЛІЙНА СИМВОЛЕМА ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ

державного педагогічного університету (Педагогічні науки). [Електронний ресурс] – Бердянськ: БДПУ, 2005. – №4. – 210 с. Режим доступу: [http://www.bdpi.org/scientific\\_published/pedagogics\\_4\\_2005/](http://www.bdpi.org/scientific_published/pedagogics_4_2005/).

4. Задорожна І.П. Особливості методичної підготовки вчителів англійської мови у Великій Британії: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2002. – 20 с.

5. Карамушка Л. Психологічна готовність керівників до управління // Директор школи (Шкільний світ). – 2003. – № 9. – С. 4-5.

6. Кіщенко Ю.В. Формування професійної майстерності вчителя в системі педагогічної освіти Англії та Уельсу: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПП України. – К., 2000. – 20 с.

7. Мельниченко А. Спроба філософської рефлексії проблеми виховання крізь призму методології перетворених форм // Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія:

Зб. наук. праць. – № 1 (3). – К.: НАУ, 2006. – С. 80 – 85.

8. Мукан Н.В. Роль та значення шкільного лідерства в освіті Великобританії, Канади, США // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Педагогічні науки: Зб. наук. праць. – К.: КиМУ, 2008. – Вип. 12. – С. 143 – 154.

9. Освітній менеджмент: Навч. посібник / За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

10. Терентьев В.К. Истинны управления: взгляд на основы менеджмента. – М.: Сентябрь, 2002. – № 3. – С. 41.

11. DfES. Higher Standards, Better Schools for All. White Paper, London, 2005. – 88 p.

12. Hargreaves A. The true meaning of system leadership, NCSL, June 7, 2007. – 24 p. – P. 7

13. Hopkins D. Transformation and innovation. System leaders in the global age, HSBC, October, 2006. – 9 p.

14. Lieberman A. System leadership in action: What do a system leader do? – NCSL, 2006. – 6 p.

Стаття надійшла до редакції 02.06.2015

УДК 811.161.2'373.23:26 – 23

**Олена Решетняк**, старший викладач кафедри української мови та літератури ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”

### БІБЛІЙНА СИМВОЛЕМА ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ

У статті уточнюється трактування лінгвокультурологічного терміна символема. У дослідженні піддаються аналізу основні критерії виділення та класифікації біблійних символем.

**Ключові слова:** Біблія, біблійнім, парадигма, лексичні та фразеологізовані символеми.

**Літ. 17.**

**Олена Решетняк**, старший преподаватель кафедры украинского языка и литературы ГВУЗ “Донбасский государственный педагогический университет”

### БИБЛЕЙСКАЯ СИМВОЛЕМА КАК ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ ЕДИНИЦА

В статье уточняется определение лингвокультурологического термина символема. В исследовании подвергаются анализу основные критерии выделения и классификации библейских символем.

**Ключевые слова:** Библия, библионим, парадигма, лексические и фразеологизированные символемы.

**Olena Reshetnyak**, Senior Teacher of The Ukrainian Language and Literature Department Donbas State Pedagogical University

### BIBLICAL SYMBOLEME AS A LINGUISTIC AND CULTUROLOGICAL UNIT

In the article it is clarified the interpretation of the linguistic-culturological term symbolema. In the research the main criteria of defining and classifying the Bible symbolemes are analyzed.

**Keywords:** Bible, biblionym, paradigm, lexical and phraseologicalized symbolemes.

**П**остановка проблеми та аналіз основних досліджень і публікацій. Донедавна увагу вітчизняних мовознавців привертала переважно символіка українського фольклору, народних звичаїв і традицій, а також символізм деяких компонентів фразеологічних одиниць. Зібранню й

систематизації національної фразеології, практичному й теоретичному її розробленню присвятили праці М. Демський, О. Куцик, В. Кононенко, Л. Запорожець, Г. Бурдіна, І. Вудвуд, А. Коваль, Л. Шевченко, Л. Ткач, Т. Мороз та ін. Заслуговує на увагу трактування сакрального символу в українськомовному

просторі О. Менем, Л. Шевченко, Р. Мнихом, З. Лановик, О. Юрченко, Т. Вільчинською та ін., які акцентували на архетипних особливостях біблійних символів як засобів створення апокаліптичної образності. Проблему функціонування бібліонімів у складі фразеологізмів побіжно розв'язували В. Познанська, О. Сафронова, Н. Пасік, С. Падевський, О. Мороз, Н. Щербакова, О. Юрченко, П. Мацьків та ін.

Українська біблійна фразеологія та символіка з онімним компонентом дотепер є недостатньо дослідженими в національній лінгвокультурології. Фіксуємо принагідні зауваження, окремі наукові студії, у яких проаналізовано обмежену кількість фразеологічних символів з бібліонімами. Попри те, що лінгвокультурологія вже послуговується теорією мовної та концептуальної картин світу, досі наявна потреба у вітчизняних розвідках, які посприяли б цілісному й усебічному витлумаченню символіки Святого Писання, активізації тих виразників, що перебувають на периферії національної концептосфери. Це вможливить залучення їх до мовленнєво-комунікативної практики й поповнення реєстру лексикографічних джерел бібліонімами, оскільки незначна їх кількість збіднює лексико-фразеологічну систему сучасної української мови й обмежує її виражальні можливості.

**Мета статті** – уточнити потрактування лінгвокультурологічного терміна *символема*; заналізувати критерії виокремлення та класифікації біблійних символів як лінгвокультурологічних одиниць.

**Виклад основного матеріалу.** Як постулює В. Кононенко, сукупність українських “символіко-семантичних сфер” може бути зведена до кількох об’єднаних парадигм, підґрунтям яких є провідні ідеї світлого й темного, добра і зла, дня і ночі тощо [6, 69]. У культурній традиції, історії соціуму, звичаях відповідно до релігійних уявлень етносу неабияку роль відіграють духовні реалії.

Мова символів Біблії – єдиноможливий засіб осягнення трансцендентного. Н. Фрай зазначає: “Що важливіший символ, тим швидше він трансформується в подальшу стадію символізму – стадію прозоріння чи вияву божественної присутності, сконденсованому в самому символі” [17, 10]. Тому в сакральних текстах констатуємо трансцендентне апокаліптичне мислення. У писанні образи чи художні фігури є лише зовнішнім оформленням внутрішньої структури апокаліптично-трансцендентного змісту. Біблійні символи маніфестують вищу духовну реальність, вони необхідні там, де абстрактна, власне логічна система не може її відбити. Така символіка репрезентує вірянам в умовних образах сенс

людського життя і смерті, моральні засади християнської віри.

Символізм біблійного дискурсу завжди передбачає безпосереднє, чуттєве сприйняття світу, це особлива трансформована модель реальної дійсності. Кожен біблійний символ транслює закодовану інформацію про істину, об’єктивну сутність світу. О. Лосєв зауважує, що діалектика християнської символіки завершується за межами світу й до виникнення світу, це символізм ідеальний, інтелектуальний, духовний, а матерію та предмети він потребує лише задля прикладу й демонстрації [9, 635]. Символ, на думку Л. Шевченко, є архетипним, оскільки моделює й транслює цивілізаційну пам’ять [16, 16]. Серед усього загалу архетипних символів Ф. Уїлрайт виокремлює такі: *верх / низ, світло / темрява, життя / смерть, позитивний / негативний* тощо [14, 108]. Наприклад, символні біблійні образи *Еден (Едем) – гесна* (рай – пекло) ілюструють бінарну опозицію *верх / низ* як підґрунтя світобудови. У християнській символіці духовний *верх* апіорі є позитивним, а емотивне маркування гріховного *низу* – негативним. Рай – це вселенська гармонія, а пекло – невпорядкованість, хаос, дисгармонія.

Як уважає О. Лосєв, чим ближче символ до світового центру, тим меншого він потребує декодування [8, 74]. Богослови ж зазначають, що на найвищому рівні Богопізнання й Богоспоглядання символ набуває більшої прозорості, бо саме там значно менше символічне “згущення”, зумовлене нашаруванням чуттєвих і словесних символів на символи Божественні [12, 315], це й уможливило часткове осягнення вічних істин. Біблійний дискурс відіграє неабияку роль у формуванні мовної картини світу, а парадигма біблійних одиниць, що маркують ці символи, маніфестує вербалізацію морально-аксіологічних площин і декодування мовлення реципієнтом, усвідомлення підтексту й тих значень, якими мовець оперує як номінативними одиницями. Бібліїзми моделюють символічну систему, особливістю якої є актуалізація значень кожного її компонента, що розширює межі асоціативних зв’язків та імплікаційних нашарувань.

Бібліїзми з онімним компонентом не лише оприявлюють значення культурно-історичного та локально-часового різновиду, а й набувають загальних переносних значень, зазнаючи експресивної трансформації, що й сприяє окресленню прототипу того чи того біблійного персонажа й з’ясуванню мети й основних способів такого завуальювання. Бібліоніми, набуваючи властивостей символу, декларують символіку певних понять, маркуючи не одиничне

явище, а комплекс образів. Такі символи вважають одноденотатними іменами, підґрунтям формування їхнього конотативного значення є енциклопедична інформація про денотат – антропонім чи топонім, – зумовлена позалінгвальними чинниками, значущістю історичних подій для соціуму. У семантичній структурі таких символічних одиниць науковці справедливо відзначають перерозподіл ієрархічної залежності денотативних і конотативних складників: останні витісняють із семантичного ядра оніма денотативну сему і з периферії лексичного значення тяжіють до його центру [1, 6].

Взаємозв'язок полярних елементів денотація / конотація, факультативність / обов'язковість для бібліїзмів з онімним компонентом не є значущим. Конотативна (доповнення предметно-понятійного змісту бібліїніма експресивною функцією) як “вторинна функція найменування” для таких одиниць дещо особлива. Експресивно-комунікативне, естетичне спрямування, як актуалізує В. Мокієнко, для них “... гіпертрофоване, перетворене на абсолют” [10, 210], а конотативна семантика є рівноправною щодо змістової структури, оскільки їм притаманне переносне значення, тому конотація обов'язкова для образності [3, 15; 13, 155].

Гносеологічні підвалини сутності символічного значення бібліїнімів прогнозують не так відображення реалій, як маніфестацію суб'єктивно-модального ставлення до них. Вочевидь, конотативний складник бібліїніма (антропоніма чи топоніма (номінативно-характеризувальної одиниці) значущий порівняно з іншими лексичними ресурсами, тому конотація завжди превалує і є релевантною. Символьне значення таких бібліїзмів має ускладнену інформативність, додаткове оцінне навантаження, його зміст зреалізовано завдяки експресивно забарвленому образу. Семантичні конотації формують асоціативно-образне, символічне й культурне тло таких мовних одиниць.

Отже, сфера конотації бібліїнімих власних назв значно розширена, окрім оцінно-експресивно-емотивно-стилістичних параметрів, вона залучає культурологічні, історичні й насамперед морально-етичні поняття. Суб'єктивна дійсність (конотація, або “лексичне тло” [5]) домінує в значеннєвій структурі як образно-асоціативне та емоційне світосприймання, що й моделює разом експресію мовної одиниці – бібліїніма символу. Функціуючи як семантично й експресивно сконденсований знак – “згусток” інформації й характеристики – бібліїнім значно конотативно багатший за звичайну лексему передусім за рівнем позалінгвальності.

Антропоніми й топоніми Святого Писання – це образні стереотипи, звичні формули, що як елементи гештальт-структури, створення стандарту зумовлені потребою уніфікації кожного випадку застосування особливих засобів вираження. Кожному бібліїніму притаманна певна стереотипна сукупність ознак. Конотація таких власних імен – це вторинні емоційно-експресивні та змістові нашарування на їхнє власне онімне тло. Вони звичайно мають оцінну семантику, маніфестуючи узвичаєну суспільну оцінку певних ознак бібліїніма персонажа чи топоніма. Наприклад, Іов – головний персонаж названої його іменем Книги Писання, де зафіксовано вікову мудрість, корисні поради щодо чеснот і благочестя. Вона виховує терпіння під час страждань, покірність і смиренність, у ній оприявлено шлях Іова – від наївної віри, сумнівів і страждань до усвідомлення праведних шляхів Божих. *Іов* символізує багатостраждальну, покірну Господній волі людину, що шукає істину та сенс дій Творця. За праведність, підвалину його віри, цей персонаж вважають прообразом Христа, випробуваного смертю, а потім прославленого [4, 94]. Христос постає як символічна повнота, остання межа бібліїніма символізму, яка синтезує непокінчене. Символічна христологія отримує свою довершеність в Об'явленні, провідною темою та змістом якого є пришествя на землю Сина Божого, що став символом Самого Себе.

Оскільки Біблію задекларовано як найдавніше культурно-духовне надбання людства, то й конотативні значення бібліїніма онімного компонента так само потрібно покваліфікувати культурно-історичними, вони мотивовані бібліїніми оповідями й можуть маніфестувати різноманітні риси й ознаки свого денотата. Тому разом із проблемою з'ясування символічного значення бібліїніма, зумовленого позалінгвальною функцією денотата, особливої значущості набуває аналіз процесу переходу слів і словосполучень до символічної категорії. На думку В. Нікітіна, будь-який знак, зокрема і словесний, може бути вторинно семантизований як символ завдяки імплікації його ознак й асоціативних зв'язків. Водночас знак вилучають із тієї категорійної конфігурації, у якій він сформувався і в зоні якої функціонує, втрачаючи притаманне йому значення. Такий мовний знак набуває властивості узагальнено імпліцитно позначати певну сукупність реалій, зумовлених конкретним контекстом [11, 10]. Так формується особливий зміст у бібліїнімах на зразок: *Давид і Голіаф* – фразеологічна одиниця, що символізує перемогу розуму й відваги над грубою фізичною силою: Давид, на вигляд слабкий юнак, мужньо

розпочинає бій проти перебільшеної сили Голіафа, але гіпертрофована образність велетня-воїна (1 Сам. 17: 4 – 7) посприяла переосмисленню та апелятивності лише одного компонента усталеного звороту, і *голіафом* почали називати людину, яка вирізнялася серед інших могутністю, зростом та фізичною силою. Такі оніми за своєю функцією набувають ознак символу, оскільки маніфестують сукупність різноманітних символічних ідей і є маркерами певних асоціацій.

Реалізація символічних уявлень у когнітивно-комунікативній діяльності відбувається завдяки застосуванню лексико-фразеологічних і стилістичних засобів експлікації, тобто символічне значення можуть ретранслювати як окремі слова, так і словосполучення, фразеологізми, метафори, метонімії тощо. Дослідники абсолютизують, що символу не притаманна наявність власного механізму символізації значення лінгвістичних одиниць, тому він залучає семантичні механізми інших рівнів: метафори, метонімії тощо [15, 78]. Наявність такого посередника вможливує усвідомлення символічної інформації за асоціаціями завдяки метафоричним чи метонімічним переносам. Уточнення таких механізмів асоціювання має неабияке значення під час аналізу символічної системи, оскільки вона є одним із способів інтерпретації семантики її одиниць. Запропоновану О. Левченко дефініцію символу як вербального предметного знака, "... що є результатом метафоризації чи метонімізації, йому в певній лінгвокультурній конфігурації притаманний стійкий зв'язок з абстрактним позначуваням" [7, 68], вважаємо логічно аргументованою.

Таку лінгвокультурологічну одиницю символічної системи потрактуємо як символу, тобто мовний знак, використання якого зумовлене маркуванням певних значущих духовно-культурних реалій чи навіть символів, що було залучено до вторинного своєрідного процесу перекодування слова, переходу лексики із мовної системи до символічної, оскільки така універсалія за певних умов декларує деструктивні та конструктивні ідеї. Символізація – одна з найважливіших мисленнєво-мовленнєвих операцій духовного розвитку та соціалізації кожного члена спільноти, а універсальним знаряддям такої операції і є символема, бо охоплює зону певних понять, позначаючи не поодинокі явища, а комплекс образів, і набуває властивості символічного знака. Зазначені одиниці маркують глибинний зміст, часто не тотожний номінативному значенню. Водночас за символемою закріплено словесні асоціації, що формують символічний комплекс. Вони

перебувають на перетині різних реалій: мовної та культурної, корелюють із культурним континуумом, релігійною та мовною картинами світу, що й збагачує та ускладнює їхню семантику.

Отже, символема – це складна одиниця лінгвокультурології, підґрунтям виникнення якої і є процеси пізнання та інтерпретації світу, диференціації його реалій, структурування знань, психологічного самозахисту та регулювання комунікації. Оприявлення семантики таких одиниць уможливають засоби символічної, а не мовної систем. Символемам притаманні такі ознаки: ускладнена структура, нечітко окреслений сигніфікат, різноспрямований конотат тощо. Вторинність її номінації зумовлена: 1) активізацією латентних сем; 2) залученням художніх тропів (метафори, метонімії, синекдохи, функційного переносу тощо); 3) культурно-національною концептосферою; 4) орієнтуванням на певні соціальні цінності, що є не лише підставою виникнення символем, а й засобами образно-актуалізованої, емоційно-експресивної трансляції інформації, спрямованої на корегування мовного узусу.

Символему вияскравлює імпліцитне культурно-національне тло, яке усвідомлюють мовці, але переважно не експлікують лексикографічні джерела. Реалізація символем відбувається внаслідок залучення комплексу імпліцитних співзначень, корелюючи з категоріями *позитивне / негативне, своє / чуже, сприятливе / несприятливе, доцільне / недоцільне* тощо. Зокрема біблійні символеми транслують важливі поняття *добра / зла, віри / невіри, життя / смерті* тощо, які формують у соціумі певні ціннісні орієнтири. Прагматичний потенціал додаткової експресії символем посприяв детермінації їхніх позитивно чи негативно забарвлених конотативних значень: позитивно конотовані (*воскресіння Лазаря, Діва Марія, Іов (Йов) праведний, Йосип Обручник, Йосип Прекрасний, лоно Авраамове, плач Єремії, світло фаворське, скинути з себе ветхого Адама* тощо) та негативно конотовані символеми (*вавилонська блудниця, Гог і Магог, жити Вальтасаром, Іудин поцілунок, Лотова дружина, плач на ріках вавилонських, служити Ваалу, співати Лазаря, Хома невірний (невірний)* тощо).

На переконання О. Левченко, "оцінити обсяг значення символу, як і потенціал метафори, дозволяє передусім фразеологічний матеріал" [7, 57]. Саме біблійними витоками можна пояснити тотожність низки символем на лексичному та фразеологічному рівні як трансляторів духовно-культурних реалій. Порівняймо: *Вавилон, вавилонський полон; Вифлеєм, вифлеємська зірка;*

*Голгофа, шлях на Голгофу; Еден (Едем), сади Едену (Едему); Ірод, іродове кодро; Юда (Юда), Іудин (Юдин) поцілунок; Каїн, каїнове діло; Мамон, служити мамоні; Молох, приносити жертву Молоху; Ной, Ноїв ковчег; Христос, як у Христа за пазухою тощо.*

У площині фразеологічних моделей біблійних символів виокремлюємо такі лексико-граматичні класи на підставі відповідності фразеологічного значення певній частині мови й виконуваної нею синтаксичної функції:

1. Субстантивні фразеологізовані символи (*адамове ребро, праматір Єва, іудине плем'я, адамові діти, плач Єремії, Мафусаїлів вік, лоно Авраама, гріх Каїна, Каїнова епоха, віра Авеля, Ноїв ковчег, левитове коліно, вавилонський полон, вифлеємська зірка, гесна вогненна тощо*). Субстантивні біблійні символи структуровані за такими моделями: а) відонімний прикметник + іменник у Н.в. (*ієрихонські труби (сурми), єгипетська тьма, вавилонська блудниця, Еденський сад, Гефсиманський сад тощо*); б) апелятив (іменник) у Н.в. + бібліонім (лоно Авраама, шлях Каїна, жертва Авеля, сини Аарона, драбина Якова, зірка Давида, виноградник Навухея, вік Христа тощо); в) онім + і + онім (*Адам і Єва, Каїн і Авель, Марфа і Марія, Давид і Голіаф, Содом і Гоморра*); г) прикметник + онім у Н.в. (*ветхий Адам, Новий Єрусалим, праведний Ной, праведний Лот тощо*); г) загальний іменник у Н.в. + відтопонімний чи посесивний прикметник (*світло фаворське, кедр ліванський, цариця Савська, сини Ізраїлеві, кари єгипетські, сарана єгипетська тощо*).

2. Ад'єктивні фразеологізовані символи (*у костюмі Єви, Йосип Прекрасний, мудрий як Соломон, бідний як Лазар, Валамова ослиця, врода як у Ірода, чесний як Христос тощо*).

3. Дієслівні фразеологізовані символи (*скинути з себе ветхого Адама, іти Каїною дорогою, Сарриною віку досягти, співати Лазаря, перетворити Савла в Павла, служити Богові і мамоні (служити мамоні), приносити жертву Молоху, жити Валтасаром, посилати від Понтія до Пілата, пілатити когось, грішити гріхом Онана, Христом Богом молити, вавилони виводити (писати) тощо*).

4. Адвербіальні фразеологізовані символи (*від Адама (за часів Адама), наобум Лазаря, як у Христа за пазухою, як яєчко до Христова дня, Христом-Богом, як Христос по серцю пройшов тощо*).

5. Інтер'єктивні символи (*Каїн, де брат твоїй Авель?, невже і Саул у пророках?, спаси тебе Христос!, Христос із тобою, Христос Поможі!, Христос Воскрес!, Христос Рождається!, Слава Ісусу Христу! тощо*).

**Висновки.** Параметри граматичного вираження символом диференційовано на лексичні засоби експлікації та фразеологічні, що є більш експресивними й прагматично виразнішими. Символьне навантаження таких лінгвокультурологічних одиниць як універсального засобу ретрансляції світоглядних орієнтирів українців моделює специфіку світосприймання етносу. Інтеграція різноманітних культурно значущих змістів – основне призначення функціонування біблійних символів як сконденсованих мнемонічних програм, текстів і сюжетів.

1. Алефиренко Н.Ф. *Имена собственные в составе фразеологических оборотов русского и украинского языков / Н.Ф. Алефиренко // Шоста республіканська ономастична конференція: тези доповідей і повідомлень. – Одеса, 1990. – Т. II. – С. 5 – 7.*

2. *Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / переклад проф. Івана Огієнка. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2002. – 1375 с.*

3. Білоноженко В.М. *Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів / В.М. Білоноженко, І.С. Гнатюк. – К.: Наукова думка, 1989. – 156 с.*

4. Бухарев А.М. *Св. Иов многострадальный. Обзорение его времени и искушения, по его книге / А.М. Бухарев. – М., 1864. – 134 с.*

5. Верещагин Е.М. *Лингвострановедческая теория слова / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 1980. – 320 с.*

6. Кононенко В.І. *Символи української мови / В.І. Кононенко. – Івано-Франківськ: Плай, 1996. – 270 с.*

7. Левченко О.П. *Символи у фразеологічних системах української та російської мов: лінгвокультурологічний аспект: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01; 10.02.02 / Левченко Олена Петрівна. – Львів, 2007. – 443 с.*

8. Лосев А.Ф. *Историческое значение Ареопажитек / А.Ф. Лосев // Вопросы философии. – 2000. – № 3. – С. 74 – 78.*

9. Лосев А.Ф. *Очерки античного символизма и мифология / А.Ф. Лосев. – М.: Мысль, 1993. – 959 с.*

10. Мокиєнко В.М. *Славянская фразеология: учебное пособие для вузов по спец. "Русский язык и литература" / В.М. Мокиєнко. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высшая школа, 1989. – 287 с.*

11. Никитин В.М. *Предел семиотики / В.М. Никитин // Вопросы языкознания. – 1997. – № 1. – С. 3 – 14.*

12. Пилипенко Е. *Святоотеческое богословие символа / Е. Пилипенко // Альфа и омега. – 2001. – № 1. – С. 310 – 333.*

13. Ужченко В.Д. *Українська фразеологія: навчальний посібник для філологічних факультетів / В.Д. Ужченко, Л.Г. Авксентьєв. – Х.: Основа, 1990. – 167 с.*

14. Уилрайт Ф. *Метафора и реальность / Ф. Уилрайт // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 82 – 110.*

## ВИКОРИСТАННЯ ЕТНОПЕДАГОГІЧНИХ ТРАДИЦІЙ І ЗДОБУТКІВ У РОДИННОМУ ВИХОВАННІ ДІВЧАТОК В УМОВАХ ДНЗ

15. Фридрих С.А. О символизации значения языковых единиц / С.А. Фридрих // Слово в парадигматике и синтагматике : сб. науч. трудов. – Саранск: Издательство Уральского государственного университета, 1984. – С. 75 – 78.
16. Шевченко Л.І. Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу / Л.І. Шевченко. – К.: Київський університет, 2001. – 478 с.
17. Frye N. The Great Code. The Bible and Literature / N. Frye. – New York-London: Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1982. – 288 p.

Стаття надійшла до редакції 25.06.2015

УДК 37.013:373.2

**Марія Ярушак**, кандидат педагогічних наук,  
викладач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти  
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

## ВИКОРИСТАННЯ ЕТНОПЕДАГОГІЧНИХ ТРАДИЦІЙ І ЗДОБУТКІВ У РОДИННОМУ ВИХОВАННІ ДІВЧАТОК В УМОВАХ ДНЗ

У статті проаналізовано використання національних традицій і здобтків етнопедagogіки у родинному вихованні дівчаток та в умовах ДНЗ. Розкрито вплив традицій на подальший розвиток дівчинки та підготовки її до дорослого життя.

**Ключові слова:** національні традиції, родинне виховання, дівчинка, етнопедagogіка.

**Літ.** 7.

**Марія Ярушак**, кандидат педагогических наук,  
преподаватель кафедры общей педагогики и дошкольного образования  
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

## ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТРАДИЦИЙ И ДОСТИЖЕНИЙ В СЕМЕЙНОМ ВОСПИТАНИИ ДЕВОЧЕК В УСЛОВИЯХ ДОШКОЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

В статье проанализировано использование национальных традиций и достижения этнопедagogіки в семейном воспитании девочек и в условиях дошкольного учреждения. Раскрыто влияние традиций на дальнейшее развитие девочки и подготовки ее к взрослой жизни.

**Ключевые слова:** национальные традиции, семейное воспитание, девочка, этнопедagogіка.

**Maria Yarushak, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer of  
General Pedagogy and Pre-school Education Department  
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko**

## USING ETHNOPEDAGOGICS TRADITIONS AND ACHIEVEMENTS IN THE PROCESS OF UPBRINGING A GIRL IN A FAMILY OR A KINDERGARDEN

The article analyzes the use of national traditions and achievements ethnopedagogіky educating girls in the family and in kindergarten, the influence of tradition on the further development of girls and prepare her for adult life is

**Keywords:** national traditions, family education, girl, ethnopedagogіcs.

**Постановка проблеми.** Усе найкраще та найгірше, що можна віднайти в людині, тісно переплетене з її дитинством. Батьківські впливи є першим джерелом життєвого досвіду дитини і не існує повноцінної особистості без гармонійного виховання з боку двох батьків.

Родина є незамінним середовищем для виховання дітей. Сьогодні батьки часто забувають, що вони є ідеалом у всьому для своїх дітей. Сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної і емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей від покоління до покоління.

У сучасних умовах, коли ми часто стикаємося з девальвацією духовних цінностей, лібералізацією статевих стосунків, невідповідністю молоді до шлюбно-сімейних стосунків постає питання про більш ґрунтовне і продумане використання засобів етнопедagogіки в кожній ланці системи виховання дітей. Особливо велике значення має народознавча основа у вихованні дівчаток.

Дівчинка повинна знаходитися під постійним виховувальним впливом різних соціальних інститутів: сім'ї, родини, дошкільного закладу, школи, позашкільних установ та ін.

**Мета статті** – аналіз використання